

Bilaga 9. Metoder för att skapa sysselsättning

En viktig del av integrationsarbetet består i att skapa sysselsättning genom anställning eller företagande. Mängder med projekt landet runt arbetar med att stötta individer som saknar egen försörjning att komma ut i arbete, studier eller att starta eget. Det finns många rapporter och utvärderingar men kan lära sig mycket av.¹

Rekrytering trots arbetslöshet

Flera kommuner har trots arbetslöshet i bygden aktivt värvat invandrade svenskar. De har lockat med bra boende samt SFI och yrkesutbildning. På detta sätt har kommunerna stärkt sin ekonomi under en period. Finns inget arbete på platsen, flyttar många till de orter där det finns arbete när de är klara med sin utbildning. Är man på det klara med detta från början, kan det givetvis vara bra att invandraren stannar en period för att lära sig svenska och för att få en yrkesutbildning och därmed bättre förutsättningar för att bli självförsörjande.

Landsbygden fungerar då som något av en kuvös för att förbereda individerna att bli självförsörjande. Om detta arbete sker långsiktigt och stärker landsbygdens ekonomi och hållbarhet, kan det vara rimligt att sådana projekt får stöd av Landsbygdsprogrammet.

Rekrytering av arbetskraft eller företagare

I många kommuner har man brist på arbetskraft, och denna brist kommer att öka ordentligt under kommande år på grund av stora pensionsavgångar. Flera kommuner har aktivt rekryterat arbetskraft. Det finns också några exempel på att invandrarföretagare lockats att etablera sig på landsbygden. Att på så sätt stärka landsbygdens ekonomiska utveckling ligger inom Landsbygdsprogrammets ramar. Jordbruksverket har låtit genomföra en teoretisk studie som visar att det finns stora möjligheter att matcha arbetslösa i miljonprogrammet med lediga arbeten på landsbygden.²

Till de kommuner som länge rekryterat invandrare som arbetskraft hör de småländska kommunerna Gnosjö, Värnamo och Vaggeryd. Här har man sett att en nyckel till framgång med integration är arbete, och företagen ser invandrare som resurser. Dessa kommuner har dock fått kritik för att invandrarna har arbete och boende, men att de bor för sig själva och inte är engagerade i bygden och politiken. Det visar sig också att det främst är under högkonjunktur man är mest intresserade av denna inflyttning.

---

¹www.esf.se samt www.spl.nu/diverse/nya-versioner-av-spels-guider-for-projektarbetet. En utmärkt genomgång finns i Nyanländas arbetsmarknadsetablering – tre verktyg för ökad framgång. Länsstyrelsen Stockholm Februari 2011. Se även Olli Segendorf, Åsa (2011) *Sysselsättning för invandrare – en ESO-rapport om arbetsmarknadsintegration*. ESO 2011:5. www.eso.expertgrupp.se/Uploads/Documents/2011-5-till-webben.pdf och Von Bahr, Jenny. (2011) *Bidrag, vägen till arbete? En granskning av svensk integrationspolitik*. Timbro www.timbro.se/bokhandel/pdf/9175668192.pdf

² Miljonprogrammets utflyttare som resurs för Sverige. Norra Botkyrka + Hedemora – en lek med tanken. (2011) Miklo. Finns att ladda ned på

http://www.jordbruksverket.se/download/18.1d7062ed133ee6f94868000591/Rapport_Miljonprogrammets+utflyttare+som+resurs+f%C3%B6r+Sveriges+landsbygder.pdf

Lova inte för mycket

Det finns flera mycket lärorika utvärderingar och rapporter att ta del av kring de projekt som arbetat för att locka invandrade svenskar till landsbygden.³ En erfarenhet man dragit från flera rekryteringsprojekt är att det är viktigt att vara tydlig och rekrytera de personer som det finns arbete för. Flera exempel finns där man bjudit invandrade svenskar på besöksresor, och väl framme visade sig att det inte fanns några arbeten. De som hoppades kunna starta företag, fann vid besöket att konkurrensen redan var hård inom den bransch de ville etablera sig i. Besökarna upplevde att det handlade om att få liv i en döende bygd och kände sig lurade.

Forskning visar sig att rekryteringskampanjer som handlar om att visa upp bygden med dess natur, kultur etc. fungerar inte. Det enda som kan få folk att bryta upp från en ort och flytta till en annan är arbete eller studieplatser. Många kommuner som genomfört satsningar som handlar om att visa upp bygden, är ändå nöjda eftersom de profilerat kommunen genom kampanjerna.⁴

Det har också riktats kritik bl.a. från SFI-lärare i utflyttningskommuner om det lämpliga i att exempelvis ta emot ensamkommande flyktingbarn. Kritiken går ut på att det inte kan vara allvarligt menat ”att ta emot ungdomar som kan vara traumatiserade och ge dem en trygg och stimulerande tid i deras liv, när vi inte lyckas ha några egna ungdomar kvar i bygden, känns absurd och oseriöst”.⁵

Utvärderingarna visar att det är också viktigt att få bygden med sig och visa att det inte kom folk som skulle ”ta deras jobb”, utan som för med sig en kompetens man saknar i bygden. En annan erfarenhet är att det lönar sig att satsa på barnfamiljer, eftersom man får ett bättre underlag för skolorna.

Att locka ungdomar

Flera projekt för att skapa möten mellan förortens och landsbygdens unga har skett. Utvärderingar visar att om inte ungdomarna själva engageras i sådana projekt och är med och utformar dem, blir de ofta misslyckade. Alltför ofta ordnas projekten av vuxna som inte lyssnar på de unga. Det finns särskilt mycket att lära sig av ett ungdomsutbyte mellan Strömsund och Botkyrka, som utvärderats mycket grundligt.⁶

---

³ *Utvärdering av projekt mångfald 2 i Strömsunds och Krokoms kommuner.* (2007) Uppsala: IM-Gruppen i Uppsala AB, oktober 2007 och Edström, N. (2001) *Strömsund Nybyggerland. En förstudie.* Botkyrka: Mångkulturellt centrum 2001:9, Edström, N. (2003a) *Nätverk i nybyggerland. Utvärdering av kvinnligt nätverk inom "Projekt Nybyggerland del 2".* Botkyrka: Mångkulturellt centrum, 2003:3, Edström, N. (2003b) *Visioner och vardag i Nybyggerland. Utvärdering av "Strömsund Nybyggerland Del 1".* Botkyrka: månkulturellt centrum 2003:6 samt Edström, N. (2004) *Resa till Nybyggerland. Utvärdering av "Strömsund Nybyggerland Del 5" samt slututvärdering.* Botkyrka: Mångkulturellt centrum, 2004:2. Se även Projekt Arbetskraftsförsörjning och integration. Ragunda kommun 20070924. Finns på http://www.jordbruksverket.se/download/18.1d7062ed133ee6f94868000599/Biilaga_D_Ragunda_rapport.pdf. Intressant är också www.svd.se/naringsliv/manga-redo-flytta-om-det-finns-jobb_4681301.svd. Se också *Utvärdering av projekt mångfald 2 i Strömsunds och Krokoms kommuner.* (2007) Uppsala: IM-Gruppen i Uppsala AB, oktober 2007.

⁴ Demografiforskaren Tomas Nedomysl

www.vr.se/forskningvistodjer/humanioraochsamhallsvetenskap/manadensprojekt/kommunernasreklampaverkarinteverflyttb.eslut.4.2d90e1b81116cee9c4e80004109.html

⁵ <http://op.se/lanet/ragunda/1.3900605-hard-kritik-mot-hur-flyktingar-tas-omhand>

⁶ Edström, N. (2004) *Resa till Nybyggerland. Utvärdering av "Strömsund Nybyggerland Del 5" samt slututvärdering.* Botkyrka: Mångkulturellt centrum, 2004:2.

Utveckla partnerskap

För att arbeta tillsammans med arbetslösa är det mycket viktigt att ha ett nära samarbete med både Arbetsförmedlingen och kommunerna, särskilt socialkontoren. Även Försäkringskassan kan vara relevant. De projekt som arbetar med nära partnerskap mellan alla dessa aktörer har positiva erfarenheter av det. Det lokala näringslivet är också en mycket viktig aktör och bör finnas med i ett partnerskap. De ideella organisationerna är också fruktbara att engagera.

Arbetsförmedlingen

För att kunna rekrytera deltagare till projekt som har som syfte att skapa sysselsättning är det nödvändigt med en nära samverkan med Arbetsförmedlingen. Arbetsförmedlingarna har också ett flertal stöd för arbetslösa. Det finns även speciella stöd för personer med utländsk bakgrund.⁷ Leaderområdet Lundaland har god erfarenhet av att ha en representant från AF med i Lag.

Kommunen

Många arbetslösa, inte minst invandrade svenskar, har någon form av försörjningsstöd från kommunen och har därmed en socialsekreterare och inte en arbetsförmedlare som närmaste kontaktperson. Därför är det viktigt att också samverka med dessa. Eftersom kommunerna vanligen sitter med i LAG och att länsstyrelsens ansvariga för integration har en nära kontakt med kommunerna, finns goda möjligheter att skapa en god samverkan.

Att ha kontakt med socialkontoren är viktigt för att rekrytera deltagare till projekt för arbetslösa. Det är också viktigt att ha en nära dialog med socialsekreterarna vad gäller kommunernas krav på dem som har försörjningsstöd. Flera projekt har erfarenhet av att socialbidraget plötsligt kan dras om en person deltar i aktiviteter som inte stämmer överens med kommunens krav. Ofta har kommunerna bestämda krav på närvarokontroll, vilket kan ställa till problem om den frågan inte är löst från början.

Kommunerna är också viktiga som arbetsgivare och kan erbjuda många projektdeltagare praktik och utbildning som kan leda till arbete.

Försäkringskassan

Det förekommer att arbetslösa även har kontakt med Försäkringskassan. Det är inte ovanligt att en person har en del av sin försörjning via A-kassan, en komplettering via försörjningsstöd eller bostadsbidrag samt är sjukskriven till viss del. Individen kan ha tre handläggare att arbeta med som ger olika och ibland motstridande besked. Man kallar ofta detta för samhällets struprör. För att undvika sådana effekter är det som sagt fruktbart att ha partnerskap med relevanta aktörer.

---

⁷ www.arbetsformedlingen.se/For-arbetsgivare/Stod-och-service/Insatser-och-program/Utlandsk-bakgrund.html

Problem att rekrytera deltagare

Projekt som arbetar med människor i utanförskap har ofta mötts av problem med att rekrytera deltagare, trots stor arbetslöshet. Det gäller såväl rekrytering från Arbetsförmedlingen som från kommunerna, även om flera projekt konstaterat att problemet är störst med kommunerna. I många projekt som riktar sig till arbetslösa krävs en medfinansiering med den ersättning som deltagarna får från A-kassa eller från socialbidrag. Problem med rekrytering kan därmed också skapa problem med medfinansiering.

Trots att många individer har socialbidrag och att dessa individer är skyldiga att delta i aktiviteter för att inte bli av med sitt socialbidrag, så har många kommuner av olika skäl ändå haft svårt att få fram deltagare till projekt, inte minst till dem som handlar om integration på landsbygden.

Vissa projekt upplever det som att de berörda tjänstemännen på kommunerna inte ser de möjligheter som finns. Men den del har också känslan av att det finns socialsekreterare som tycks vill hålla kvar sina klienter. Det tycks stundtals finnas skilda perspektiv mellan dem som arbetar med att bryta bidragsberoende och dem som arbetar som socialsekreterare, vars uppgift förvisso är att stötta sina klienter men också att kontrollera dem.

Näringslivet

För att lyckas med projekt med arbetslösa är det viktigt att ha en nära relation med det lokala arbetslivet. Syftet är ju att de arbetslösa ska blir självförsörjande och för många behövs praktik, arbetsplatsförlag utbildning etc. Och för att lyckas bra med den verksamheten så behövs nära relationer med företagen. Många arbetslösa, inte minst bland invandrade svenskar, är intresserade av att starta eget företag. Även för dessa är det viktigt att få möta och stimuleras av redan etablerade företagare.

Ideella sektorn

Det är också fruktbart att involvera föreningslivet i partnerskapet. Föreningarna kan fylla flera funktioner. Genom föreningarna kan man nå deltagare till projekt. Det finns erfarenhet av att det kan vara lättare att nå intresserade personer genom föreningarnas lokala nätverk, än vad det är att nå deltagare via kommun och Arbetsförmedling. Föreningarna kan också vara potentiella arbetsgivare och ge praktikplatser, inte minst genom socialt företagande som blir allt vanligare. FAS 3 i Arbetsförmedlingens åtgärder är det också många föreningar som är engagerade i.

Flyingemodellen

Som tidigare nämnts fanns det stora förväntningar på den modell som utvecklades av Flyinge utveckling och Leader Lundaland. Jordbruksverket finansierade ett spridningsprojekt till andra Leaderområden. Syftet är att genom samarbete med Arbetsförmedlingens Jobb- och utvecklingsgaranti Fas 2 och 3, ge arbetslösa en chans till arbete och att främja hälsa och välbefinnande. Modellen riktar sig inte specifikt till invandrade svenskar utan till alla som är arbetslösa, men man ser både nyanlända och övriga invandrade svenskar som viktiga målgrupper att rikta sig till.

Tanken bakom Flyinge Jobbmodell var att öka möjligheten för arbetssökande till anställning, praktik och sysselsättning bland landsbygden mikrofirmor. Genom samverkan med Leader kan Arbetsförmedlingen nå landsbygden på ett bättre sätt. Vid full effekt av modellen kan 9 000 personer årligen, eller 140 personer per Leaderområde, kunna få praktik i det som kallas Fas 2 eller Fas 3. Detta kan i sin tur stärka byautvecklingen och det lokala näringslivet, främst mikrofirmor på många sätt.

Det blev dock inte så många personer som berördes som man hoppats på. En undersökning i juni 2010, som riktade sig till samtliga Leaderområden, visade att 20 personer från FAS 2 och FAS 3 hade fått anställning på ett Leaderkontor och att 93 personer hade fått anställning i Leaderprojekt.

En orsak till att modellen inte gav det omfattande genomslag man hoppats på, är svårigheter med regelverken som styr Leader. Flera Leaderområden har tvekat eftersom man oroar sig för ett eventuellt merarbete. Det kan uppstå problem med projektredovisning, medfinansiering m.m., men det finns modeller som löser dessa problem. Bland annat arbetar Arbetsförmedlingarna med s.k. Jobbarena, och dessa kan inriktas mot ett Leaderområde och vara ett sätt att hantera regelproblemen. Att stimulera Leaderfinansierade projekt att ta med personer som arbetslösa är en bra metod.

Det finns en fyllig rapport från spridningsprojektet som ger detaljerade råd om hur Leaderområdena kan arbeta med modellen för att stötta arbetslösa att komma ut i arbete eller studier samt för att ge såväl Leaderkontoren som landsbygden föreningar och småföretag utvecklingskraft. Det finns all anledning att återigen lyfta fram denna modell som en resurs för arbetet med mångfald och integration på landsbygden.⁸

Arbetet i det egna området har fortsatt i projektet TreFas.⁹ Projektet har arbetat med att stärka föreningar i den sociala ekonomin i deras roll som anordnare och handledare för deltagare från Jobb- och Utvecklingsgarantin Fas 3. Erfarenheterna från projektet är mycket positiva och man konstaterar att ”en viktig gemensam strategi för alla Leaderområden är att skapa jobb och sysselsättning på landsbygden”. Därmed bör det vara naturligt att såväl Leaderområden som Landsbygdsnätverket och Arbetsförmedlingen knyter nära kontakter med varandra. Inte minst är det intressant att de aktörer som anordnar aktiviteter inom Fas 3 utveckla Leaderfinansierade projekt. Ofta återfinns dessa aktörer inom den sociala ekonomin.

Som framhålls i rapporten så kan Arbetsförmedlingens nystartsjobb, anordnarbidrag och merkostnadsersättning räknas som medfinansiering. Så kallad annan offentlig medfinansiering är en förutsättning för att få projektansökan beviljad, vilket gör det extra gynnsamt att just anställa personer i FAS 2 och FAS 3”.

---

⁸ Petersson, Gunnar (2010) Flyinge Jobbmodell – nationell spridningsprojekt.

⁹ Petersson, Gunnar (2011) Flyinge Utveckling i projekt TreFas.

Leaderområdena skulle kunna bli egna anordnare av denna verksamhet. Inom projektet har man försökt få Leaderområdena i Skåne att anta denna utmaning, men ”av olika anledningar lyckades vi inte nå fram, såsom vi inledningsvis hade hoppats på. Vårt förslag om att de ideella föreningarna - som driver Leaderområdena - skulle bli självständiga anordnare, avvisades. Vår tanke uppfattades som liggande utanför kärnverksamheten och ingen av Leaderområdena nappade därför på erbjudandet.”

För att komma vidare i arbetet med Flyingemodellen är det nödvändigt att samverka mellan Leaderområdena och Arbetsförmedlingen stärks. Från Leader Lundaland har man god erfarenhet av att ha en representant från Arbetsförmedlingen med i LAG. Det är dock bara ett ytterligare ett område som har en sådan person i LAG. Genom att ha denna kompetens är det betydligt lättare att öka förståelsen för hur arbetssökande skall kunna komma med i Leaderprojekt. Det finns en omfattande rapport med handfasta råd för hur arbete med arbetslösa kan ske inom Leader. Det finns all anledning att uppmuntra fler områden att arbeta enligt denna modell.

Vägen till arbete

De vanliga stegen i projekt som arbetar med arbetslösa är kartläggning, validering och matchning, utbildning och praktik. Tidigare har det setts som naturligt att invandrade svenskar först ska lära sig det svenska språket, innan det kan bli aktuellt med arbete. Före 1970-talet när Sverige hade en aktiv rekrytering av arbetskraft, var situationen snarast tvärt om. Först kom arbete och sedan språket. Nu menar många att det är viktigt att göra både och, att kombinera arbete och utbildning i språk.

Kartläggning

Det första steget är att göra en ordentlig kartläggning av individen. Ofta glöms landsbygdens möjligheter bort när myndigheterna gör denna kartläggning. Många invandrande svenska har en gedigen kompetens exempelvis inom de gröna näringarna, men många gånger uppmärksammas inte denna. Genom samverka med främst arbetsförmedlingen kan landsbygdens aktörer lyfta fram de möjligheter som finns för anställning och företagande

Det finns en omfattande erfarenhet som visar att det ofta varit en envägskommunikation mellan myndigheten, vanligen arbetsförmedlingen eller introduktionsenheten på kommunen, och den invandrare som söker arbete. Kartläggningen av individen är bristfällig och när det är dags för praktik eller någon form av arbete med stöd är det vanligt att personen snart kommer tillbaka till myndigheten. Vanliga orsaker till detta är att personen saknade tillräcklig kompetens för arbetet eller att språket var för svagt. Många arbetslösa valser på detta sätt runt i systemet med praktikplats efter praktikplats utan att något långsiktigt händer.

Först när man vet bakgrunden kan man matcha personen med lämpligt arbete, utbildning eller praktik. Det är vanligt att en invandrare inte berättar vad denne har gjort i hemlandet, utan man tror att det bara är erfarenheter från Sverige som gäller. Därför är det viktigt att vara noggrann med kartläggningen. Fyra grundläggande frågor är lämpliga att ställa:

- Vem är du? Det är viktigt att låta individen beskriva sig själv.

- Vad kan du? Det gäller att inte bara ta rätt på formella kunskaper utan även praktiska erfarenheter.
- Vad vill du? Om man inte utgår från individens egen vilja är det svårt att skapa motivation.
- Vilka känner du? Nätverk är viktiga och många invandrare har stora nätverk som kan vara till nytta.

Kartläggningen ger den arbetssökande en fördjupad självinsikt, vilket i sin tur kan leda till ett ökat självförtroende. Kartläggningen medför att personen ökar sin förmåga att kommunicera sin kompetens, vilket är viktigt inför jobbsökande etc. För personer med utländsk bakgrund är det väsentligt att ta reda på vad de gjorde i sitt hemland. Viktiga frågor är exempelvis:

- Vad har du gjort innan du kom till Sverige?
- Vad var målet med de arbetsuppgifter du hade då?
- Hur gick ditt arbete till väga?
- Vilket ansvar, vilka befogenheter, hade du?
- Vilken kompetens krävdes för ditt arbete?
- Samverkade du med andra personer – i så fall på vilket sätt?

Det är viktigt att synliggöra alla kunskaper och färdigheter som personen har. Det är inte ovanligt att en flykting som kommer till Sverige, kanske från landsbygden och som har en låg utbildning, eventuellt knappt kan läsa och skriva, inte anser sig ha någon kompetens av värde. Trots att de kanske är uppväxta på ett lantbruk eller har varit djurherdar, så inser de inte värdet av det när de kommer till Sverige. Det finns många exempel på kvinnor som aldrig har arbetat, men som har lagat mat till många och skött många barn i hela sitt vuxna liv. Att denna kompetens är av värde i Sverige inser de inte, och ofta är det ingen i Sverige som frågar om den heller.

Validering och matchning

Många flyktingar har en gedigen utbildning bakom sig som givetvis har ett värde även i Sverige. Inte minst finns det många agronomer och erfarna lantarbetare bland invandrarna. Vi har dock varit dåliga på att uppmärksamma dessa kompetenser och validera dem till svenska krav på utbildning på kompetens. Här finns stora möjligheter att finna kompetens för landsbygdens arbeten och företagande.

Varannan högutbildad akademiker med utländsk bakgrund har inte ett jobb som motsvarar utbildningen. Bland svenskfödda är motsvarande siffra 15 procent.

Sverige har varit dåliga på att ta reda på och validera invandrade svenskars utbildning, inte minst de med akademisk utbildning. Och när väl valideringen sker tar den vanligen mycket lång tid, vilket kritiserats av bl.a. Riksrevisionen.¹⁰

---

¹⁰ Statliga insatser för akademiker med utländsk utbildning – förutsägbara, ändamålsenliga och effektiva? (2911) RIR 20121:16. www.riksrevisionen.se/PageFiles/11409/2011_16_.pdf

Utifrån kartläggning och validering av individens kunskaper och färdigheter är det viktigt att ge god vägledning om vilka möjligheter som finns för att etablera sig på arbetsmarknaden. Individen måste få kunskap om de möjligheter som står till buds som praktik, studier, yrkesutbildningar, lärlingsutbildning, arbetsmarknadsstöd etc. Många invandrare kommer från miljöer där det är minst lika naturligt att starta eget som att få ett jobb. Att stimulera till eget företagande är därför också viktigt.

För en arbetsgivare kan det vara svårt att validera en utländsk utbildning och jämföra den med en svensk. Detta leder till osäkerhet om vad individen har med sig för kunskaper vid en anställning. Lika viktigt som det är för arbetsgivaren att kunna bedöma en individs kompetens, är det för individen att få sina färdigheter sedda och accepterade.

System där myndigheter och arbetsgivare samverkar nära för att snabbt kartlägga och validera kompetens är en viktig väg till framgång. Det visar sig dock att i många projekt är företagen och andra arbetsgivare inte aktiva i projekten och i den matchningsprocess som sker. Det medför att arbetsgivarna många gånger tar emot personer för praktik som inte alls passar på platsen. Men för att få arbetsgivarna att avsätta tid för att delta i dessa projekt måste samarbetet ge ett direkt mervärde för dem. Annars är det svårt att få företagarna att avsätta tid, resurser och personal för detta arbete.

Invandrare som har en gymnasie- eller högskolutbildning kan få sina betyg bedömda, vanligen av Högskoleverket. Givetvis tillför även kompetens på lägre utbildningsnivåer ett stort humankapital. Många har lång erfarenhet av praktiska yrken som vi har varit dåliga på att fånga upp. Det är en stor utmaning att ta tillvara dessa färdigheter genom en tydlig kartläggning, snabb validering och kompletterande utbildning eller praktik om så behövs. Det finns goda exempel på att nyanlända snabbt kommer i arbete genom att man validerar det de redan kan, exempelvis att köra buss eller lastbil.

Många nyanlända har inte med sig en formell dokumentation av sin bakgrund. Situationen vid flykten kan ha gjort det omöjligt att ta med sig sådant material. Därför är det viktigt att kartlägga och pröva även den kompetens som inte finns på formella papper. Många har också lärt sig sina färdigheter via praktiskt arbete och saknar formell utbildning. Det är viktigt att inte glömma bort denna praktiska kompetens.

En modell som används på flera håll i landet är OCN-modellen (Open College Network)., som arbetar i ett nära samarbete med arbetsgivarna. Myndigheten för yrkeshögskolan arbetar också med system för validering inom 16 branscher, exempelvis motor, el, bagare, konditor, underhållstekniker, frisör, måleri, VVS-montör, trä- och möbelindustri, fastighetsskötsel, städ, handel samt flera hantverk.

Flera projekt har visat att det finns många invandrare som har en utländsk agronomutbildning, men få är verksamma inom den gröna sektorn i Sverige. Validering för de gröna näringarna och landsbygdens övriga företag är viktigt att utveckla.

Svenska

Att kunna svenska, som åtminstone är relevant för det arbete man söker, är viktigt för att kunna försörja sig själv. Tidigare har det varit vanligt att även vuxna invandrare suttit åratals i den s.k. SFI-skolan. Nu blir det allt vanligare att man kombinerar SFI med praktik. Ofta specialanpassas till just det yrkesområde man är intresserad av. Detta har gett mycket goda erfarenheter. Det finns goda exempel på exempelvis grön svenska, svenska för skogsrojare SFI för körkort och svenska för biodlare.

Givetvis är det viktigt att kunna svenska för att klara sig i arbetslivet, både som anställd och som egen företagare. Traditionen i Sverige är att de nyanlända först ska lära sig svenska innan de kan försörja sig själva. Att behärska språket i det land man bor i, är givetvis en nyckelfaktor för att kunna ta ett personligt ansvar och få ett personligt inflytande över sitt liv.

Svenska för invandrare (SFI) handlar för många om flera års studier på en skolbank. Tidigare blandade man analfabeter och forskarutbildade i en och samma grupp, men numera försöker man ta hänsyn till individens tidigare kunskaper och färdigheter. För många vuxna känns det dock förnedrande att behöva gå i skolan igen. De är vana att lära sig nya kunskaper på annat sätt, exempelvis på arbetsplatsen. Antalet nyanlända som blir godkända på SFI är lågt. Det är inte ovanligt att personer går i "SFI skolan" i fem år eller mer. Att gå på SFI känns för en del som motsvarande att gå till jobbet.

En effekt av betoningen på SFI är att vi ofta hänvisar flyktingar till de orter där det finns lediga bostäder, och inte till de orter där det också finns arbete. Därför är det vanligt att de lämnar denna ort så snart de lärt sig svenska, eftersom de vill bli självförsörjande. Under senare år har man insett att svenska som är inriktad på de områden invandraren är intresserad av och kunnig i ger bäst resultat. Att kombinera svenska med förberedelser för arbetslivet fungerar bäst för de flesta. Tidigare tog det 5-7 år för en utländsk läkare att få arbete i Sverige, men med denna form av undervisning har tiden kortats till 2-3 år. Svenska för företagare medförde att det på ett och ett halvt år startades 35 nya företag i Stockholm. Många som gått i svenska för olika hantverksyrken har snabbt fått en anställning.

På många håll har man därför börjat gå ifrån SFI för alla, till "SFX", där svenskan anpassas till vem man är och vad man kan. I Stockholm finns sådan utbildning för 17 yrken. Några exempel är svenska för vård, svenska för hantverkare, svenska för pedagoger, svenska för företagare, svenska i kolonilotten, svenska för biodlare, svenska för skogsrojare och grön svenska. Det finns många exempel att lära sig av.

I Alingsås arbetar vuxenutbildningen med entreprenöriellt lärande inom SFI. Denna form av SFI ger många möjligheter för landsbygdens aktörer som vill arbeta med integration. Sörmland arbetar med ett projekt som heter yrkessvenska, som riktar sig till dem som inte lyckats så bra med sin vanliga SFI. När arbetslivsanpassad svenska förenas med praktik, när språk integreras med arbete, går språkinläringen ofta fort. I Storumans kommun har man varvat specialinriktad SFI med arbete, där tiden för studier anpassas efter arbetstiderna. I den första omgången fick 15 av 16 deltagare arbete.

Under senare år har stora grupper nyanlända varit analfabeter. De kan således inte läsa och skriva på sitt eget hemspråk. Många lyfter fram detta som ett stort problem i arbetet med integration. Våra erfarenheter att lära vuxna att läsa och skriva är inte så stora, och många frågar efter kunskapsutbyte och samverkan för att utveckla effektivare metoder.

Positiva erfarenheter finns exempelvis från Borlänge där kommunen och Skogsstyrelsen samarbetat om bl.a. utbildning av somalier som skogsröjare. Flera av dem var analfabeter. Genom att bygga SFI-undervisningen kring de säkerhetsregler etc. som man måste kunna för att arbeta med röjsågar och motorsågar, och kombinera detta med mycket goda förutsättningar att få arbete, gick språkundervisningen alldeles utmärkt.

Det finns många goda exempel på att en kombination av specialanpassad svenskundervisning och praktik är mycket effektivt. Språket utvecklas snabbare när individen ser en tydlig användning för det. Detta system kräver dock en nära samverkan mellan praktikplats och dem som sköter språkundervisningen. Arbetsplatserna behöver ofta ett handledningsstöd både för språkträning på arbetsplatsen och för övrig handledning. Att lämna arbetsgivarna ensamma med praktikanten visar sig inte fungera särskilt bra. Givetvis kan anställda på arbetsplatsen utbildas och ersättas för att vara dessa handledare.

Från hösten 2011 finns en SFI-bonus. De som lär sig svenska snabbt kan få en bonus på maximalt 12 000 kr. Den har dock ännu inte blivit så populär som regeringen hoppats på.

Den litteratur som används för såväl SFI som för undervisning i hemspråk, har hitintills huvudsakligen saknat texter om landsbygd och natur. Inte heller här syns landsbygdens möjligheter. Att utveckla relevant studiematerial är en uppgift som bör kunna stödjas genom Landsbygdsprogrammet.

Utbildning

Relevant utbildning är givetvis ett viktigt steg på väg mot självförsörjande. Utbildningen behöver givetvis vara anpassad till individens och arbetsmarknadens krav, och det finns ett stort antal alternativ.

Även om många redan har en gedigen kompetens för landsbygdens arbeten, behöver de flesta någon form av kompletterande utbildning. Det finns en rik flora av utbildningar för landsbygdens och de gröna näringarnas företagsamhet. Det är dock ovanligt att man lyckas fånga elever med utländsk bakgrund, delvis med undantag för veterinärutbildningen. Såväl våra naturbruksgymnasier som SLU:s utbildningar har haft svårt att locka invandrade svenskar till sig.

Ett problem flera projekt har erfarenhet av är att det kan vara svårt att motivera nyanlända att investera i utbildning. För många är tanken att ta studielån främmande och det finns en förväntan om att staten ska stå för arbetsmarknadsutbildningen. En orsak är att det finns

kulturella skillnader i synen på att ta lån. En annan är att det visat sig vara svårt att motivera någon att ta lån för kanske flera års studier, när arbetsmarknaden i alla fall är osäker.

Är skolbänken bäst?

Forskarna Sjögren och Zenou visar i en studie att Sverige tillsammans med Danmark, är ett av de få länder där integrationspolitiken har utgått från att investeringen i humankapital sker på skolbänken tillsammans med andra invandrare snarare än på en arbetsplats. ”En följd av denna politik är att det tar lång tid för invandrade individer att lära sig den arbetsmarknadsspecifika kunskap som man bäst lär sig i ett arbete. För den som anländer till ett bostadsområde med stor arbetslöshet och där informationen om arbetsmarknadens krav är svårtillgänglig är det dessutom svårt att avgöra vilka investeringsbehov som finns, vad som lönar sig och vilka förväntningar man kan ha.”¹¹

Praktik och arbetsplatsförlagd utbildning

För många är praktik ett lämpligt steg för att snabbt komma ut i arbete. Flera projekt har arbetat med praktik inom de gröna näringarna och mycket finns att lära av dessa. Givetvis kan SFI kombineras med sådan utbildning.

Arbetsplatsförlagd utbildning innebär att deltagaren inte bara får praktik utan även utbildning som är förlagd till arbetsplatsen. Flera projekt arbetar med denna metod, liksom flera gymnasier. Även här finns mycket erfarenhet att hämta. Denna utbildning har stora likheter med lärlingsutbildning. Det är möjligt att lärlingsutbildning för invandrade svenskar inom exempelvis de gröna näringarna vore ett bra alternativ.

Naturbruksgymnasier

Naturbruksgymnasierna är en viktig resurs för utbildning inom de gröna näringarna. Dessa gymnasier har dock oerhört få elever med utländsk bakgrund. En del naturbruksgymnasier har arbetat med SFI, men har inte lyckats särskilt väl med att locka dessa elever att fortsätta studier i de gröna näringarna.

Flera naturbruksgymnasier har gjort lyckade försök med utbildningar riktade mot invandrade svenskar. Naturbruksgymnasiet Hvilan i Skåne har positiva erfarenheter av en trädgårdsutbildning för vuxna med invandrarbakgrund. Grans naturbruksskola i Öjebyn har genomfört ett pilotprojekt där invandrare introduceras till det svenska lantbruket, särskilt som avbytare inom mjölkproduktionen.

I Norr- och Västerbotten har man ett årligt rekryteringsbehov av uppemot 100 maskinförare och 200 som arbetar med skogsvård. För att hitta former att lösa detta problem har Kalix Naturbruksgymnasium genomfört en pröva-på-vecka bl.a. för nyanlända med goda resultat. Inte minst bland kvinnor med utländsk bakgrund fanns ett stort intresse.

Folkhögskolor

---

¹¹ Sjögren, A. & Zenou, Y. (2007) ”Integration eller utanförskap? En teoriöversikt.” *Ekonomisk debatt*, nr 3, årg 35, s 7-20.

Våra många folkhögskolor, som ofta ligger på landsbygden, är en resurs som kan användas mer för arbetet med integration på landsbygden. Många folkhögskolor startades av bönder med två tydliga mål, att utbilda för yrkeskicklighet samt att utbilda för att bli delaktig i samhället. Flera folkhögskolor har kurser om integration och många arbetar med olika former av SFI.¹²

Kista folkhögskola har arbetat mycket aktivt med möten mellan förortens invandrare och landsbygden och har många goda erfarenheter att dela med sig av.¹³ Kista folkhögskola som har en muslimsk, dock ej religiös, inriktning. Man har länge haft ett nära samarbete bl.a. med Sjöviks Folkhögskola, som drivs av Svenska Baptistsamfundet. Mans samverkar även med Mora Folkhögskola och Mora Kulturhus

Förutom att flera utbildningar bedrivs, fungerar Kista Folkhögskola som en kanal för att slussa människorna särskilt ungdomar från Sveriges förorter, in i det svenska samhället i affärs- och utbildningsverksamheter. En viktig aktivitet är sommarläger och sommarkurser, där man haft uppemot 1 000 invandrade svenskar som deltagare.

Kultur är ett viktigt inslag och man har skapat en fotoutställning som handlar om hur nyfikna invandrare möter svensk kultur. Förortens muslimer och Dalarnas landsbygdsbor har gemensamt arbetat med kurbitsmålning, bland annat genom att trycka kurbitsmönster på slöjor, som kan bäras av muslimska tjejer. På så sätt skapar man en svensk variant av muslimsk kultur. Under dessa möten med landsbygdens kultur har man sett att det finns så många likheter, inte bara i mönster utan i mycket annat. Erfarenheten är att landsbygdens kultur ger starka möten när man träffas med öppna ögon och nyfikenhet.

Studieförbunden

Studieförbunden har en lång historia med folkbildning, inte minst på landsbygden. De olika förbunden har mycket material om integration och är en viktig resurs för arbetet med integration på landsbygden. Sannolikt skulle många insatser i projekt i högre grad kunna förenas med studiecirklar.

Utbildning för återvandring

Ett alternativ att arbeta mot utanförskap är att stimulera till återvandring till det gamla hemlandet. Det är särskilt i Stockholm man arbetar med denna metod. Stockholms stad har ett återvandringkontor som stöttar dem som vill flytta tillbaka för att söka arbete eller starta eget. Deras erfarenhet är att det är positivt att man redan från början informerar nyanlända om möjligheterna att återvända efter en tid i Sverige, och att det finns olika stöd för att återflyttningen ska bli lyckad.¹⁴ Utbildning i modernt lantbruk skulle kunna vara ett intressant alternativ för sådan utbildning.

---

¹² www.folkhogskola.nu

¹³ <http://kistafolkhogskola.se/>

¹⁴ www.svd.se/nyheter/idagsidan/trender/ko-i-stockholm-for-hjalp-att-flytta-hem_6426576.svd

Goda exempel på utbildningar för de gröna näringarna

Även om landsbygdens företagsamhet består av många branscher, är de gröna näringarna viktiga. Det finns flera projekt som just arbetat med sådan utbildning. Från dessa finns viktiga erfarenheter att lära.

Flykting söker bonde

Valdemarsvik är en liten kommun som liksom många andra märkte att nyanlända snabbt flyttade från kommunen, trots att man arbetat för att de skulle trivas. Mot denna bakgrund föddes projektet "Flykting söker bonde" som syftade till att skapa kontakt och sysselsättning. Man besökte Kista och Rinkeby, där det var gott om nyanlända flyktingar men ont om bostäder. Med en flyktingsamordnare som är invandrad svensk som gav en positiv beskrivning av Valdemarsvik och berättade om hur alla skulle få faddrar, visade det sig att många ville flytta dit. Av de som flyttade dit valde 80 procent att bo kvar.

Flertalet av dem hade arbetat och/eller hade utbildning inom lantbruk eller var intresserade av att arbeta på lantgård. Genom att flyktingarna deltog på LRF-möten, gjorde studiebesök på jordbruk och lantbruksdagar, skapades kontakt, ömsesidig förståelse och tolerans för varandras bakgrund och olikheter. Någon har fått arbete inom de gröna näringarna.¹⁵ Karlskrona kommun har kopierat denna modell med projektet "Arbete på landsbygden - För nya i landet".

Grön Framtid

LRF startade våren 2009 pilotutbildningen Grön Framtid som är ett "vägbygge" in i de gröna näringarna för människor med utländsk bakgrund. Grön Framtid är en tvåårig folkhögskolekurs, upplagd som en entreprenörs- och yrkesutbildning inom lantbruk och trädgård. Utbildningen har testats och genomförts i Östergötland i samarbete med Marieborgs Folkhögskola och Naturbruksgymnasierna. Deltagarna fick en omfattande utbildning med bl.a. grönt kort, truckkort och motorsågskörkort. Av de 21 deltagarna hade nio av dem arbete redan på examensdagen och en hade startat och en höll på att starta eget företag. Den modell som utarbetades har inspirerat flera andra utbildningar.

Grön integration på landsbygden

Hushållningssällskapet i Väst har under flera år arbetat med grön integration, först med ett pilotprojekt.¹⁶ Syftet var bl.a. att lägga grunden till en plattform för samverkan mellan kommuner, ideella organisationer och näringsliv i syfte att göra landsbygden attraktiv, bl.a. för den invandrade befolkningen. Ett flertal invandrarguider har utbildats. Centralt för de lyckade resultaten var att en av projektet anställda var en kvinna som bär slöja och själv är invandrad. Det gav en viktig legitimitet. En annan viktig erfarenhet är att symboler är viktiga. När deltagarna besökte en skola och fick möta en rektor, gav det helt annat genomslag än när de fick möta en lärare.

---

¹⁵ http://svt.se/2.33686/1.2331268/flykting_pa_bondgard_fick_fast_jobb

¹⁶ Barrljung, Marianne (2009) *Grön integration på landsbygden. Slutrapport 2007-2009.*

Viktiga erfarenheter är bl.a. att det krävs mycket samarbete för att arbeta med integration på landsbygden, det är viktigt att få alla att arbeta med integration och inte bara ha vissa personer som arbetar med frågan, det är viktigt att arbeta med frågor och värderingar som vi är ovana vid att hantera samt att det är viktigt att ha medarbetare som är invandrade svenskar för att uppnå trovärdighet. Vidare hade man problem med samhällets ”stuprör”, att de som är arbetslösa invandrare bollas mellan så många myndigheter. En del kommuner tycktes vidare helst vilja behålla de arbetslösa själva istället för att medverka i projektet.

Grön Integration Skalmsta

Skalmsta Gård i Uppland driver ett projekt för att utveckla ett nav för hållbart entreprenörskap integration inom de gröna näringarna. Målen är att hjälpa personer att prova sin egen affärsidé, tillvarata individers kompetens, utveckla nya produkter och tjänster, skapa nya arbetstillfällen och företag, skapa en mötesplats på landsbygden samt öppna fler kanaler till den svenska landsbygden och till ökat engagemang. Projektet riktat sig till personer med invandrarbakgrund som vill komma i kontakt med landsbygden.

Skalmsta ska fungera som en kuvös för nya idéer om landsbygdsutveckling, inte minst för invandrare som bor i Stockholm. Där ska man kunna prova en tanke som kan leda till nya innovationer. Det kan handla om att odla och förädla men också om andra innovationer. Förutom kunniga handledare samverkar Skalmsta nära med kommunerna, Coompanion, länsstyrelsen, Nyföretagarcentrum och Leader, liksom med dagligvaruhandeln.¹⁷

Grön mångfald

Under våren 2006 genomfördes förstudier för projektet Grön mångfald i Norrköping, under ledning av Östgöta Coop Center i samarbete med Marieborgs Folkhögskola, Vretagymnasiet, LRF, LO-facken i Norrköping, näringsidkare inom den gröna näringen, invandrarföreningar m.fl. Syftet var att kartlägga möjligheterna att få arbetslösa med invandrarbakgrund med intresse för de gröna näringarna, att få kontakt med intresserade arbetsgivare.¹⁸

En studie består av intervjuer med 216 arbetslösa med invandrarbakgrund. I samband med intervjuerna gavs information vilka möjligheter som finns att få utbildning och arbete inom de gröna näringarna. Erfarenheten visar att det är viktigt att kunna ge information inte bara på lätt svenska utan även på ”invandrarnas” egna språk. På en del av informationsmaterialet visades bilder på grisar, vilket skapade fniss och höjda ögonbryn bland en del av deltagarna.

Intervjuerna visade att 45 procent av de intervjuade hade bott i Sverige 10 år eller längre, och att 82 procent saknade arbete. Hela 40 procent hade erfarenhet av jordbruk, djurskötsel, skogsvård eller trädgårdsodling. Flera hade också erfarenhet av biodling. 101 av de 216 intervjuade var intresserade av att arbeta inom de gröna näringarna.

Ett 40-tal intervjuer genomfördes med arbetsgivare inom de gröna näringarna. Resultatet tyder på att många arbetsgivare inom denna näring har en del negativa åsikter om invandrare

---

¹⁷ www.skalmsta.com/gronintegration.htm

¹⁸ Projektet grön mångfald, Delrapport 1 & Delrapport 2 (2006).

som grupp, men att man är positivare inställd till enskilda individer bland invandrarna. Flera såg religionen som ett problem, liksom att de kommer från avlägsna länder och kan tänkas ha svårare att anpassa sig till förhållande i de gröna näringarna, och att utveckla rätt känsla för hur arbetet ska genomföras. Men de företagare som hade personliga erfarenheter av norrköpingsbor med invandrarbakgrund var däremot bara positiva. De flesta kunde tänka sig att ta emot en praktikant.

Grön Plattform

Hushållningssällskapet Rådgivning Nord driver projektet Grön Plattform med syfte att arbeta för att personer med utländsk bakgrund ska ges kompetens som motsvarar den efterfrågan som landsbygdens företag har. Man riktar sig främst till personer som redan har erfarenhet från landsbygden och landsbygdsföretagande i sina respektive hemländer. Varje deltagare får en personlighetsplan där teoretisk undervisning, praktik på landsbygdsföretag varvas med studiebesök, kompetensutvecklingsinsatser och nätverksträffar.

Visionen är att deltagarna ska kunna söka arbete eller starta sitt eget landsbygdsföretag. Det tog längre tid än beräknat för projektet att komma igång, till stor del beroende på att det var svårt att få rätt stöd från Arbetsförmedlingen och kommunerna att rekrytera deltagare. Man har också lärt sig att det är viktigt att kunna erbjuda en fortsättning eftersom en introduktion som denna väcker hopp. Av de nio som deltog har två fått anställning på de företag där de gjorde praktik. Dessa hade hög kompetens redan från början. Några ytterligare har fått arbete på andra företag än där de praktiserade. Under projektet fick man kontakt med många som var intresserade av praktikplatser, men många av dem saknade den erfarenhet som praktikvärdarna ville ha. I en fortsättning behövs mer av kompetensutveckling, men också validering av de kunskaper och färdigheter som individerna redan har.

Macken

Projektet ”Grön Integration Mackens introduktionsutbildning” i Växjö är en sju månaders utbildning inom jord-, skogsbruk och trädgård med sju deltagare i första omgången. De kommer bl.a. från Afghanistan, Irak och Somalia och förhoppningen är att de ska få jobb eller starta eget efter kursen.

Borlänge

I Borlänge har Skogsstyrelsen, Lantmäteriet och Borlänge kommun genomfört ett samverkansprojekt som riktar sig till arbetslösa för att förbereda dem för arbete i skogen. Majoriteten av deltagarna var invandrare. Utbildningen gavs på heltid och det gavs inga möjligheter att delta i andra aktiviteter som SFI. Några deltagare tog dock körkort på sin fritid.

Viktiga inslag i utbildningen var yrkesspråk samt utbildning i röjsåg och motorsåg. Praktiskt arbete i skogen har varit en betydande del av utbildningen. Goda kunskaper i svenska var en av förutsättningarna för att få delta. Av de 31 deltagarna godkändes alla utom en. Över 90% av personerna med invandrarbakgrund bedömdes som mycket väl godkända.

En slutsats som dras är att en utbildning av detta slag kan vara en preparandadel som ett första steg innan gymnasial utbildning inom området. Matchning är ett viktigt steg i arbete med arbetslösa. Attitydförändringar behövs hos såväl myndigheter som hos svensk personal och invandrargrupper. Språket är ett större problem än kulturella skillnader.

Det behövs envishet och mod och det är viktigt att se varje individ och acceptera att praktisk övning kan ta olika lång tid för olika personer. Det är viktigt att visa respekt från båda håll. Konflikträdsla måste undvikas och det är viktigt med tydlighet. Yrkesmän har imponerats av deltagarnas skicklighet. Vidare måste myndigheterna bli bättre på att arbeta tillsammans. Rädsla för LOU är ett problem för samverkan mellan myndigheter.

Verksamheten fortgår och har blivit mycket uppmärksam. ¹⁹ Ryktet har gått, inte minst bland somalierna, och kommunens flyktingsamordnare får ett stort antal varje dag där invandrade svenskar vill arbeta i skogen. Det enda svenska ord som många av de som ringer kan är ”skogen”. De är vana ett hårt arbete, har mycket begränsad utbildning från sina hemländer och brinner för att bli självförsörjande. Det har också visat sig att många av dem vill starta egna skogsföretag.

Samverkan mellan Borlänge kommun och Skogsstyrelsen har på ett tydligt och hållbart sätt visat att förenandet av arbete och successiv språkträning är överlägset att sitta på skolbänken för att lära sig SFI under många år. När individen märker att man kan få arbete och försörja sig själv, växer också incitamenten att lära sig språk mycket snabbt. Och för många i denna grupp är det vi i Sverige kallar för ”okvalificerad arbeten”, faktiskt rena drömjobben.

Hästnäringen

Hästnäringens Nationella Stiftelse har i samarbete med Arbetsförmedlingen dragit igång en arbetsmarknadsutbildning som kallas för Hästnära jobb. Syftet är att i ett första läge utbilda ett tiotal personer som nyligen invandrat till Sverige, för att kunna arbeta i travnäringen. ²⁰

Uppsala kommun

Genom ett projekt som drivs av LRF och som kommunstyrelsen i Uppsala beslutat att 1,6 miljoner till, ska fler människor med invandrarbakgrund få arbete inom lantbruket. Framför allt personer som har försörjningsstöd rekryteras. Totalt sett är åtta ekologiska gårdar med i projektet där man testa att odla mellan 30 och 40 för Sverige ovanliga grödor, som till exempel okra. Förhoppningar finns att projektet ska bli så kommersiellt lönsamt att verksamheten kan självfinansieras. ²¹

Det tar tid

En viktig erfarenhet är att det tar lång tid när för projekt som riktar sig till arbetslösa. För det första har flera projekt erfarenhet att det tar mycket längre tid än väntat för att rekrytera

¹⁹ <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=1650&artikel=5071302>.

http://svt.se/1.2780359/nya_grepp_for_att_fa_invandrare_i_arbete

²⁰ www.nshorse.se/cm/nyheter/hussamarbetarmedarbetsformedlingen

²¹ www.atl.nu/lantbruk/ovanliga-gr-dor-odlas-i-projekt#xmd_e=http%3A%2F%2Fwww.atl.nu&xmd_c=default424&xmd_p=1&

deltagare från Arbetsförmedlingen och kommunernas socialtjänst. Det förekommer att projekt försenas uppemot ett år på grund av detta problem.

För det andra tar det ofta tid att arbeta med dem som är arbetslösa, särskilt dem som varit arbetslösa länge eller dem som inte har tidigare erfarenhet av arbetsmarknaden. Detta gäller såväl invandrade som etniska svenska. Vägledningen, praktik, utbildning, yrkesprov, lärlingsarbete etc är en långsiktig process och det finns gott om erfarenheter att resultatet blir bättre om det får ta sin tid.

En annan viktig erfarenhet är att det ofta behövs en långsiktig uppföljning även när individen fått ett arbete. Både arbetsgivaren och den anställde kan behöva råd och stöd på vägen. Ofta är den första anställningen en början på en resa till ett yrke som bättre passar personens utbildning och erfarenheter. Det finns många skäl till en sådan uppföljning.

Arbeta med utanförskapet, vad mäts?

Det vanliga i arbetsmarknadsprojekt är att man arbetar efter en färdig mall, där deltagarna har ett fast schema med aktiviteter från morgon till kväll. Då är också arbetsförmedlingen och socialen på kommunen nöjda. Då kan de nämligen med närvarolistor kontrollera att alla deltar som de ska. Har man stöd från exempelvis ESF (Europeiska Socialfonden) så är daglig och noga närvarokontroll mycket viktigt.

För att klara närvarokontrollen arbetar många projekt med färdiga program där deltagarna inte behandlas som individer utan som en grupp. Man sitter gemensamt på skolbänken en större del av dagen. Och det finns många arbetslösa, inte minst bland dem med utländsk bakgrund, som valsat runt i arbetsmarknadsåtgärder i tio år eller mer, utan att de kommit ifrån bidragsberoendet. Sådana deltagare är projektrötta och av goda skäl mycket svåra att motivera. De har redan kartlagts och coachats många gånger.

Men för att förebereda en individ är det också viktigt att ge dem tid och ansvar att arbeta på egen hand, utan att följa ett schema med närvaroplikt. Lärande genom uppdrag är en framgångsrik metod, där deltagarna får lösa uppgifter på sina praktikplatser, i sina kolonilotter etc. En betydande del av denna träning går ut på att arbeta självständigt. Deltagarnas insatser följs därefter upp genom att ta del av hur de löst sina uppdrag och inte genom att kontrollera ett närvaroschema.

Det är viktigt att tänka på detta från början i ett projekt eftersom de kontrollerande myndigheterna är vana vid kurser i skolbänken, och kan ha svårt att godkänna självständigt arbete i större omfattning. Det finns flera exempel på där detta har lett till svåra problem med projektredovisningen.

Kommunikationer

Ett problem lyfts gång på gång när man diskuterar integration på landsbygden, och det är problemet med kommunikationer. För en nyanländ som bor i tätorten kan det vara mycket svårt att ta sig till aktiviteter på landsbygden med tanke på de kommunikationer som finns.

En lösning är givetvis att ge utbildning för att kunna ta körkort. Sådan utbildning har givits på flera håll, exempelvis när ett studieförbund hade en studiecirkel där SFI och körkortsteori kombinerades. Det finns också exempel på lokala opinionsstormar mot att de nyanlända ges möjlighet att ta körkort utan kostnad. Och även om man tar körkort, är det inte säkert att ekonomin räcker till att köpa en bil.

Men det finns givetvis andra lösningar. En är samåkning, något som utvecklas allt mer på landsbygden landet runt. Ett annat är att man ordnar med kollektiva transporter på olika sätt. Men kreativitet i denna fråga är nödvändig på många orter om man ska lyckas med integration på landsbygden.